

Namen okrogle mize je bil vzpostavitev nujnega dialoga med ustanovami, vpletenimi v problematiko zaščite virov pitne vode.

Izjemnega pomena zaščite virov pitne vode v slovenskem prostoru se zavedamo tudi v javnem podjetju Vodovod-Kanalizacija. Letošnje leto, ko praznujemo svojo 110. obletnico, smo zato poimenovali "Leto zaščite vodnih virov" in se lotili istoimenskega projekta. Konec septembra smo izdali informativno-prepričevalno publikacijo na to temo, njen izid pa podkrepili z organizacijo strokovne okrogle mize, ki je v začetku oktobra potekala v Portorožu. Okrogle mize se je udeležilo 23 strokovnjakov: predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, državnih in mestnih inšpekcijskih služb, zavodov za varstvo okolja, strokovnih ustanov, nevladnih organizacij itd.

Med najpogostejšimi vrstami ogrožanja virov pitne vode v Sloveniji lahko omenimo tri sklope. Prvi sklop so industrijski kompleksi na vodovarstvenih pasovih ali njihovih mejah. Meje varstvenih pasov vodarn so bile ponekod, celo mimo strokovnih osnov, prilagojene obstoječim industrijskim conam. Tak primer v Ljubljani je industrijska cona Stegne. Drugi večji sklop groženj sta kmetijstvo in vrtničarstvo na vodovarstvenih pasovih. Namesto da bi kmete na različne načine spodbujali k uvajanju biološke pridelave hrane, ti še vedno nenadzorovano uporabljajo zaščitna sredstva in nedovoljena gnojila, številna gnojlišča na vodovarstvenih pasovih pa so še vedno povsem neurejena. Tretji sklop dejavnosti, ki močno ogrožajo vodne vire, pa so nedovoljeni posegi v prostor na vodovarstvenih pasovih. To so na primer črne gradnje, črno odlaganje odpadkov ter črni izkop in odvoz gramoza.

V JP VO-KA pa ugotavljamo, da je poleg omenjenih sklopov na področju zaščite virov pitne vode velikokrat problematična tudi premajhna usklajenost pristojnih inšpekcijskih služb na občinski in državni ravni pri njihovem zakonsko določenem delu. To je bilo tudi eno pomembnejših izhodišč za razpravo med strokovnjaki na okrogli mizi. Direktor JP VO-KA Anton Kranjc je uvodoma z besedo in sliko predstavil primer večletnega ogrožanja podtalnice v okolici vodarne Jarški Brod, katerega "reševanje" se je pričelo že leta 1996 in vse do danes ni obrodilo sadov, to je ustreznega ukrepanja in preprečitve nadaljnjega ogrožanja tega vodnega vira. V okolici te vodarne se pojavljajo številne kršitve predpisov o zaščiti

V okolici vodarne Jarški Brod so dobro vidna polja nelegalno izkopane gramoza, kjer so tudi divja odlagališča odpadkov.

Določene snovi lahko že v izredno majhnih količinah onesnažijo podtalnico do take mere, da ni uporabna v prehrabne namene.

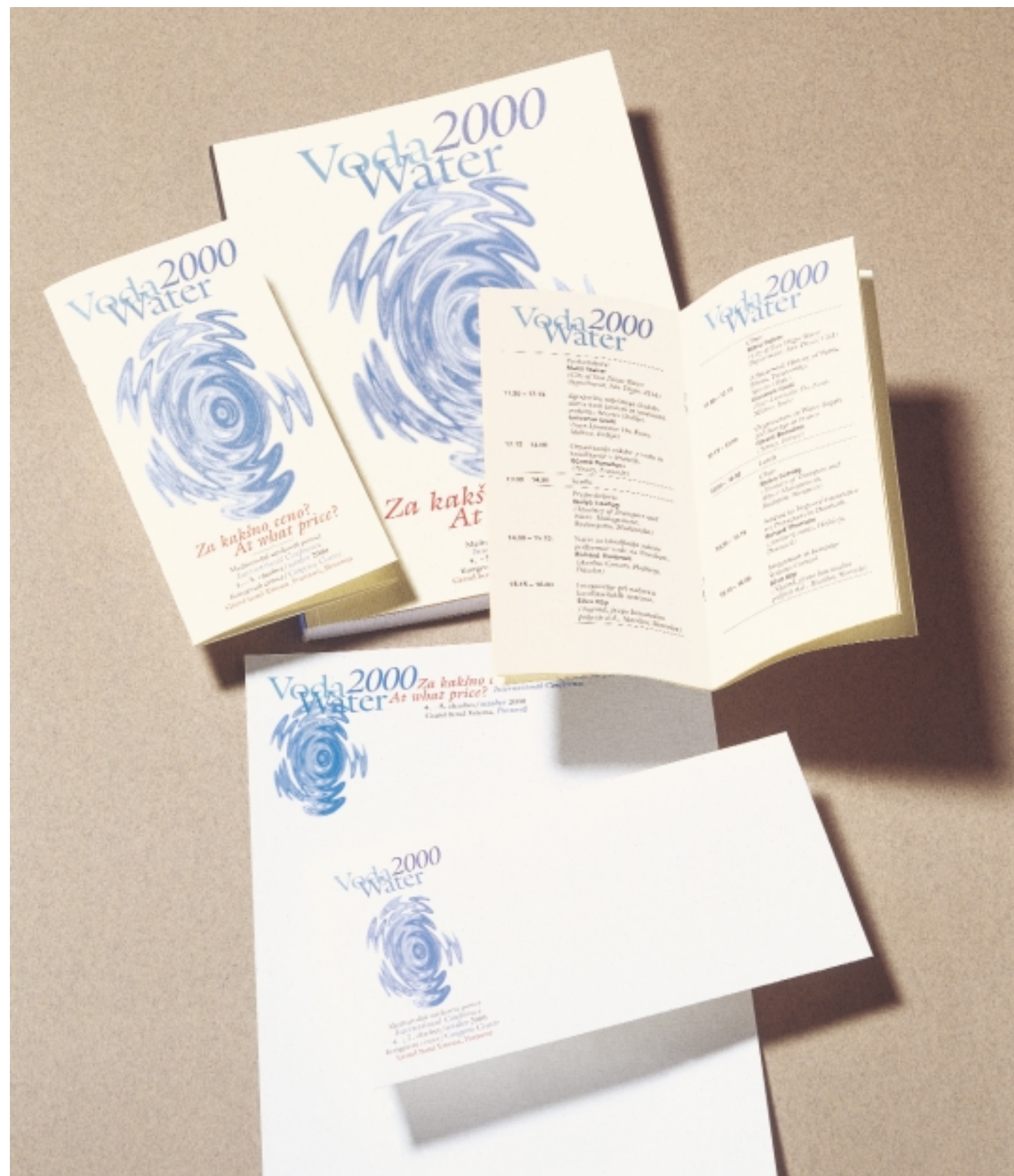
vodnih virov. Gre predvsem za črno odlaganje odpadkov in nedovoljeno izkopavanje gramoza, kar se dogaja v II. varstvenem pasu. Iz kratkega kronološkega prikaza dejavnosti v primeru Jarški Brod, katerih namen je bilo aktiviranje državnih inšpekcijskih služb in saniranje stanja, je bilo razvidno, da so bili odzivi inšpektoratov medli, njihovo delovanje pa neusklajeno.

Zato je bil namen okrogle mize prav vzpostavitev nujnega dialoga med vsemi ustanovami, ki so tako s stališča nadzora kot tudi upravljanja virov pitne vode vpletene v problematiko njihove zaščite. Udeleženci okrogle mize so razpravljali predvsem o učinkovitosti in možnostih izboljšanja zakonodaje na tem področju, o neurejenosti komunalne infrastrukture in o nizki okoljski ozaveščenosti številnih skupin in posameznikov, ki s svojim neodgovornim ravnanjem ogrožajo vire pitne vode.

In katere so možne rešitve obstoječega stanja? Kot so med drugim ugotovili na okrogli mizi, bi bilo treba v odloke, ki zadevajo zaščito virov pitne vode, vnesti določila o nadomestilih in odkupih zemljišč, na širših območjih pa omejiti predvsem kmetijske dejavnosti, na primer s subvencijami oziroma rentami. Nujne pa so tudi jasnejše razmejitve pristojnosti posameznih inšpekcijskih služb. Na okrogli mizi je bila dana pobuda za prenos nekaterih pristojnosti za zaščito virov pitne vode z državne ravni neposredno na lokalne službe. Za aktivno zaščito pa je nujna tudi izvedba sanacijskih programov posameznih varstvenih pasov. Lokalne skupnosti morajo čimprej sprejeti na podlagi strokovnih izhodišč izdelane sanacijske programe in tudi zagotoviti finančne vire.

V razpravi na okrogli mizi so se lotili tudi problematike prepočasnega reševanja primerov na sodiščih. Obravnava prekrškov v zvezi z ogrožanjem pitne vode bi morala biti prednostna naloga. Zato je, kot so sklenili udeleženci, v okviru tega projekta nujno sodelovanje s pravosodnim ministrstvom, ki lahko prekrške v zvezi z ogrožanjem podtalnice opredeli kot prednostne. Vsekakor pa je nujno tudi splošno okoljsko ozaveščanje vseh starostnih skupin na področju zaščite virov pitne vode.

Prav to pa je eden pomembnejših ciljev, ki mu bomo v JP VO-KA sledili v nadaljevanju projekta "Zaščita vodnih virov".

Voda 2000 – Za kakšno ceno?

MEDNARODNI STROKOVNI POSVET S PODROČJA OSKRBE S PITNO VODO IN ODVAJANJA TER ČIŠČENJA ODPADNIH VODA

Pod okriljem Zbornice gospodarskih javnih služb in varstva okolja Slovenije, katere član je tudi JP Vodovod–Kanalizacija, smo v začetku oktobra 2000 v Portorožu organizirali mednarodni posvet “VODA 2000 – ZA KAKŠNO CENO?”. Kot pove že naslov, je bil namen posveta spodbuditi razmišljanje o vodi kot eni osnovnih človekovih dobrin, katere vrednosti se največkrat zavemo šele, ko je primanjkuje oz. ni več zdravstveno ustrežna, njena v denarju izražena vrednost pa je praviloma prenizka, da bi pokrivala stroške upravljanja. □ Pred začetkom posveta smo organizirali tudi okroglo mizo “Zaščitimo vodne vire!”, na katero smo povabili predstavnike mestnih in državnih inšpekcijskih služb, strokovnih ustanov, zavodov za varstvo okolja in nevladnih organizacij. Okrogla miza je bila torej uvod v posvet, ki pa je bil namenjen predstavitvi široke problematike upravljanja komunalnih podjetij s področja oskrbe s pitno vodo ter zbiranja, odvajanja in čiščenja odpadnih voda, predvsem z vidika odnosov med upravljavci javnega sistema in lokalnimi skupnostmi oz. državo.

MEDNARODNI POSVET

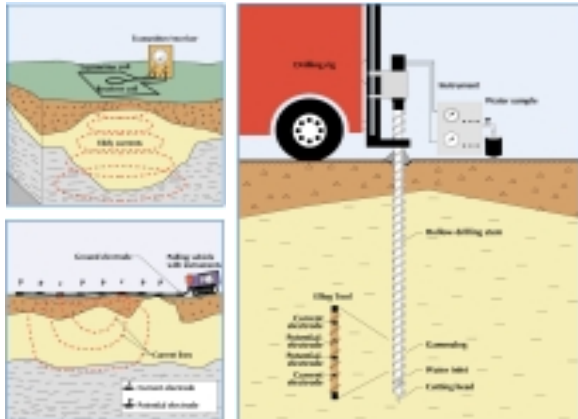
Posvet “Voda 2000 – Za kakšno ceno?” v Portorožu nam je na stečaj odprl vrata v svet razvitih držav, na področje oskrbe s pitno vodo in področje odvajanja in čiščenja odpadnih voda. Taka komunikacija je neprecenljive vrednosti, saj je vir novih spoznanj in tudi priložnost za presojanje stanja doma. □ In kakšno je stanje doma v Sloveniji? □ Samo prepisovanje evropskih direktiv je premalo. “Plonkanje” lahko sicer kratkoročno prinese pozitivno oceno, vendar je resnica v pregovoru Non scholae sed vitae discimus (Ne za šolo, temveč za življenje se učimo.). Zakoni in predpisi bi morali biti plod lastnih potreb in lastnega znanja. Pri tem se lahko in moramo učiti tudi iz tujih izkušenj. Vendar pa moramo priti do usmeritev in prioritete preko lastnih spoznanj. □ Komunalno gospodarstvo je v razvitem svetu izjemno dinamično, prav tako kot druge veje gospodarstva. Predsodki o togem in neprilagodljivem sektorju že davno ne veljajo več. Seveda pa so za to potrebne spremembe, na katere pa v Sloveniji žal še vedno zaman čakamo. Politiko slovenske države na področju gospodarskih javnih služb bi torej lahko najbolje označili: brez usmeritev in brez prioritete. Anton Kranjc, glavni direktor

V otvoritvenem nagovoru sta udeležence posveta “Voda 2000 – Za kakšno ceno?” pozdravila predstavnica Ministrstva za okolje in prostor, državna podsekretarka mag. Bernarda Podlipnik, in Anton Kranjc, glavni direktor javnega podjetja Vodovod–Kanalizacija in predsednik Zbornice gospodarskih javnih služb in varstva okolja Slovenije.

Marsi Steirer, City of San Diego Water Department, San Diego, ZDA: “City of San Diego Water Department oskrbuje 1,2 milijona prebivalcev mesta. V zadnjih letih smo si pridobili zaupanje javnosti, ki nas je podprla pri projektu strategije oskrbe mesta s pitno vodo kljub skrajno nepriljubljenemu posegu v družinske proračune – to je dvigu cene vode.”

Richard Thomsen, Aarhus County, Højbjerg, Danska: “Oskrba s pitno vodo na Danskem temelji na izkoriščanju podtalnice. V naslednjih desetih letih bo vsako gospodinjstvo na Danskem prispevalo 4\$ na leto za projekt zaščite vodonosnikov.” Slika prikazuje načine preiskav vodonosnikov.

priloge zakonskih okvirov, v sklopu katerih bo privatizacija v resnici izboljšala stanje znotraj sedanjih javnih podjetij in ki bodo preprečili, da bodo kratkoročni ekonomski interesi prevladali nad dolgoročnimi načrti, ki na kratki rok morda ne prinašajo tako visokih dobičkov. Neodvisno od tega, kateri način vzpostavitve lastniške strukture je izbran, se lokalna skupnost oz. država ne sme izogniti odgovornosti pri komunalnih storitvah z vodo, saj se strategije le-teh snujejo za prihodnje stoletje in več in ne le za nekaj let ali desetletij. Zanimivo je, da na privatizacijo javnih podjetij le malokdo gleda kritično. Splošno mnenje namreč je, da je privatni sektor ekonomsko bistveno bolj učinkovit kot javni. Ali javno podjetje res ne more biti komercialno uspešno? Glavni dohodek podjetja predstavlja cena vode, zato lahko na komercialno uspešnost podjetja kar pozabimo, tudi če so izpolnjeni vsi drugi pogoji razen prave cene vode.

Ko smo se odločili o naslovu posveta, seveda nismo pričakovali, da bo odgovoril na zastavljeno vprašanje VODA 2000 – ZA KAKŠNO CENO? Z vidika upravljavcev seveda čim višjo, z vidika oskrbovancev obratno. Z vidika lastnika lastniškega deleža čim višjo, z vidika lokalne skupnosti oz. države pa tako, da bo omogočala varno in zdravo oskrbo s pitno vodo v zadostnih količinah in učinkovito odvajanje in čiščenje odpadne vode tudi čez nekaj desetletij in ne samo jutri. Dvigovanje cen vode je skoraj vedno politično vprašljivo, zato ga morata spremljati javno pojasnjevanje o nujnosti tega ukrepa in istočasna predstavitev različnih načinov varčevanja, zaradi česar se potrošniki začnejo zavedati, da lahko vplivajo na svoj račun. Obseg načrtovanih nalog, ki jih lahko opravimo, je odvisen od razpoložljivih finančnih sredstev, s katerimi pa v JP Vodovod–Kanalizacija pokrivamo komaj polovico vrednosti načrtovanega. Brez prave cene vode ni dolgoročnega razvoja oskrbe in odvajanja ter čiščenja vode, kar pomeni, da bodo problemi z “obrestmi” vred predstavljeni v prihodnja leta, to pa bo takrat povzročilo še večjo obremenitev potrošnikovega žepa. Izkušnje iz tujine potrjujejo izkušnje iz Ljubljane, da je treba brez pomisleka preiti od reševanja kratkoročnih problemov oskrbe z vodo ter odvajanja in čiščenja odpadnih voda k integriranemu in trajnejšemu razvoju vodovodnega in kanalskega sistema.

Eden od namenov posveta z vidika slovenskih udeležencev in prireditelja je bil torej predvsem opozoriti pristojne državne institucije, da vzpostavljajo lastniške strukture v javnih podjetjih trka tudi na slovenska vrata in da je potrebno na nivoju države postaviti okvire, znotraj katerih bo do tega prišlo. Dogaja se torej, da upravljavci silijo pristojne institucije, naj vendarle uredijo formalne okvire,

Dr. Brigita Jamnik: “Del poseljenih površin mesta Ljubljane leži v neposredni bližini vodnega vira ali celo na njem. Kako zagotoviti varno oskrbo s pitno vodo v zadostnih količinah, ne da bi se bistveno povečali stroški, ki bremenijo oskrbovance?”

(levo) Prof. dr. Karl-Ulrich Rudolph, Consultants for Water Engineering and Management, Witten, Nemčija. (desno) Dr. Ferenc Csáki, IEM Institute for Environmental Protection, Budimpešta, Madžarska.

Udeleženci iz Zagreba so izrazili veliko pripravljenost za izmenjavo izkušenj. Na sliki Anton Kranjc z direktorjem Vodooskrbnje i odvodnje d.o.o. Srečkom Milićem (desno) in sodelavcem Branko Beović in Alenom Kelemenom (levo).

in ne obratno, kot bi smeli pričakovati – da bodo že vzpostavljeni zakonski okviri prisiljevali upravljavce k razmišljanju o novih načinih organiziranja komunalnih podjetij.

Omeniti je treba, da smo pomemben del delovnega časa posveta posvetili upravljanju vodnih virov. Ključni namen reševanja problemov s področja vodnih virov je varna in zdrava oskrba s pitno vodo v zadostnih količinah tudi čez desetletja in ne le kratkoročno. Marsikje, kjer je bilo v preteklosti varovanje vodnih virov v dolgoročnih prostorskih načrtih premalo upoštevano, so se pomena vodnih virov zavedeli žal prepozno. Za “ozdravitev” vodonosnikov je potreben čas tudi ene generacije ali več, vendar se ponekod že danes izvajajo aktivnosti, po zaslugi katerih bo (če ne bo prišlo do onesnaženj drugih vrst) koncentracija onesnaženj, ki danes obremenjujejo kakovost podtalnice, čez desetletja manjša. Prispevna območja vodnih virov se ponekod v državah Evropske unije in tudi Amerike

VSEBINA POSVETA

Referati posveta so zbrani v zborniku *Voda Water 2000 – Za kakšno ceno? At what price?* Dostopen je v Narodni in univerzitetni knjižnici ali v arhivu JP Vodovod–Kanalizacija, lahko pa ga naročite na naslovu Zbornica gospodarskih javnih služb in varstva okolja Slovenije, Stegne 21/IX, 1000 Ljubljana, tel: 01/511 46 41.

Karl-Ulrich Rudolph Prof. Dr. Dr. K.-U. Rudolph GmbH, Consultants for Water Engineering and Management, Witten, Nemčija

Zasebno financiranje vodovodnih komunalnih podjetij – izkušnje iz projekta MOE.

Gyrite Brandt Copenhagen Water Supply, København, Danska

Izvedba akcij – organizacija in stroški.

Renato Drusiani Federgasacqua, Rim, Italija

Oblikovanje tržišča komunalnih storitev v Italiji: vloga vodnih komunalnih služb.

Franco Masciullo, Paolo Mini Azienda Servizi Ambientali, Livorno, Italija

Komunala in občine: izkušnje v Italiji in EU; Cena vode in tarife.

Ferenc Csáki IEM Institute for Environmental Protection, Budimpešta, Madžarska

Struktura tarifnega sistema in cenovna politika na Madžarskem

Ibolya Gazdag Ministry of Transport and Water Management, Budimpešta, Madžarska

Vodna industrija na Madžarskem – tehnični, pravni in finančni vidiki.

László Perger

National Water Authority, Budimpešta, Madžarska

Zaščita ranljivih virov podzemne vode na Madžarskem.

Brigita Jamnik

JP Vodovod–Kanalizacija d.o.o., Ljubljana, Slovenija

Visoka cena za zaščito virov pitne vode v Ljubljani.

Marsi Steirer

City of San Diego Water Department, San Diego, ZDA

Strateški načrt oskrbe San Diega z vodo.

Giovanni Giani Suez Lyonnaise Des Eaux, Milano, Italija

Zgodovina uspešnega družabništva med javnimi in zasebnimi podjetji: Arezzo (Italija).

Gérard Beaudoin Nancy, Francija

Organizacija oskrbe z vodo in kanalizacije v Franciji.

Richard Thomsen Aarhus County, Højbjerg, Danska

Načrt za izboljšanje zaščite podzemne vode na Danskem.

Silvo Rep, Karmen Rep, Slavko Bunderla Nigrad,

Javno komunalno podjetje d.d., Maribor, Slovenija

Integriranje pri nadzoru kanalizacijskih sistemov.

Branka Beović, Srečko Milić, Alen Kelemen

Vodooskrba i odvodnja, d.o.o., Zagreb, Hrvaška

Sistem oskrbe z vodo za mesto Zagreb.

že spreminjajo iz intenzivnih kmetijsko obdelovalnih površin v gozdove, travnike ali obdelovalne površine s strogo nadzorovanim načinom kmetovanja, industrija se seli na območja, ki za oskrbo z vodo niso pomembna, odpadna voda se organizirano zbira, odvaja in čisti, tečejo sanacije divjih odlagališč, skladišča in cisterne s kurilnim oljem so strogo nadzorovane. Stroški, povezani s spremembami načinom razmišljanja in posledično tudi dela, so izjemno visoki.

Pomemben dejavnik pri tovrstnih aktivnostih je tudi javno mnenje. Izobraževanje, informiranje in obveščanje javnosti bodo tisti dejavniki, ki bodo pripomogli k izvedbi marsikaterega projekta s področja vodnega gospodarstva. Povsem jasno je, da javno mnenje ne bo podprlo rasti cen vode “kar tako”, vendar bo ob ustrezni predstavitvi problematike morala tudi javnost priznati, da je za varno in zdravo oskrbo z vodo in njeno čiščenje potrebno storiti marsikaj, zaradi česar mora tudi voda imeti svojo ceno.